

CONCEPȚIA LUI NAE IONESCU DESPRE SUFERINȚĂ*

ANA-MARIA ROTARU

Școala Gimnazială „Alexandru cel Bun”, Iași

rotaruanamaria78@yahoo.com

Abstract: Nae Ionescu is known for creating the only Christian philosophical system of modern Romanian culture. The author was a promoter of Christian Orthodoxy as pivot for national identity and creativity. He wrote down his ideas in his *Treaty of metaphysics* describing his own methodology of circumscribing the exploration of reality through words. In his discourse on the metaphysics of suffering he uses the biblical character Job as a pivot for his argument.

The biblical story draws attention to the main thesis: giving ourselves to God should be done in this world, not in the afterlife. Job is an exemplary Christian man. However, he failed to balance himself, to overcome the human condition. People do carry within a potential for salvation that defines human beings. However, this is not sufficient for salvation itself. The dilemma that arises is “How can suffering be eliminated? If it is in God's will to eliminate suffering, how come good and bad people suffer alike?” The solution is not denying evil and the relief of suffering, but its capitalization through acceptance and its transformation into an instrument for a better human condition.

In conclusion, Nicolae Ionescu states that, although it is not the only way to achieve perfection, suffering is more accessible to people. Properly directed, it undoubtedly leads to fulfillment, to God.

Keywords: suffering, creation, Christianity, metaphysics, morality.

Filozof, logician, pedagog și jurnalist, Nae C. Ionescu se numără printre cei mai importanți gânditori ai veacului al XX-lea. A rămas în istorie prin orientarea sa filozofică numită „trăirism” (Chiachir 2001, p. 78) și prin crearea unicului sistem filozofic creștin al culturii române moderne. Concepțiile și credințele sale au fost făcute cunoscute lumii mai ales prin discipolii săi, căci singura publicație din timpul vieții este culegerea de articole gazetărești *Roza vânturilor*, apărută în anul 1937. Fascinat de temele fundamentale ale ortodoxiei, el consideră toate darurile omului, inclusiv viața, calități ale existenței, importante nu doar prin ele însele, ci și prin folosirea corectă, într-un mod frumos, a lor, în sensul autoîmplinirii și al autodesăvârșirii.

Nae Ionescu este singurul filozof sau metafizician prin excelență pentru care tot ceea ce reprezintă creștinismul ortodox, din punct de vedere istoric, dogmatic,

---

* *Nae Ionescu's view about suffering.*

patristic și cultural, are o valoare absolută, e un adevăr absolut. Episoadele biblice au în concepția sa o importanță primordială, un rol și o funcție-cheie în înțelegerea sensului și a rațiunii existenței (vezi Chiachir 2001, p. 56).

Promotor al ortodoxiei ca axă a creativității și a identității naționale, metafizicianul de geniu și-a expus testamentul în *Tratat de metafizică*, cursul fiind o metodologie proprie de explorare și de circumscriere a realității prin cuvânt. Dumitru Neacșu este cel care a stenografiat și a transcris cursul, apărut în anul 1999 la editura Roza vânturilor din București, prin contribuția esențială a lui Dan Zamfirescu și Marin Diaconescu, care au adus precizări suplimentare, menite a clarifica unele aspecte expuse.

Concepția lui Nae Ionescu despre metafizica suferinței se regăsește în capitolul al XVIII-lea al cărții, acesta reproducând un curs ținut în data de 15 aprilie 1937. Deși nu se autodefiniște ca un teolog, Nae Ionescu își expune concepția despre suferință plecând de la personajul biblic Iov. Morala desprinsă din povestea lui Iov este cea expusă în mod explicit în introducerea cursului: dăruirea noastră trebuie să se facă în această lume, nu în cea de dincolo. Sub această perspectivă este privită și venirea pe pământ a lui Hristos, a cărui menire a fost să construiască o nouă legătură între om și Dumnezeu, deoarece în acele timpuri relația inițială nu mai era suficientă. Dacă Iov, prototipul omului creștin, nu a reușit să se echilibreze singur, să-și depășească condiția umană, e de înțeles de ce a fost nevoie de venirea Mântuitorului pentru salvarea omenirii.

Omul poartă în el încercarea de mântuire, potențial cu care se naște și care definește ființa umană, dar acesta nu este suficient și pentru mântuirea în sine. Preocupat de existența suferinței, personajul biblic Iov încearcă să o înlăture. Dar dacă, în cazul lui, Dumnezeu dă, Dumnezeu ia, Dumnezeu dă din nou, ca urmare a faptelor sale, în cazul omului nou, Dumnezeu nu mai poate da, fizic vorbind, și ca urmare suferința rămâne în sufletul uman în întregimea sa. Nicolae Ionescu le propune studenților ca temă de reflecție următoarea întrebare: „Cum se poate înlătura suferința? Dacă voia lui Dumnezeu face ca ea să fie înlăturată, cum se poate explica faptul că și cei buni și cei răi suferă deopotrivă?” (Ionescu 1999, p. 43).

Cheia înțelegerii enigmei enunțate stă, în concepția filozofului, în creștinism, calea nefiind negarea răului și înlăturarea suferinței, ci valorificarea acesteia prin acceptare și transformare într-un instrument, într-un element constitutiv, obligatoriu condiției umane. Dacă omul va valorifica la maximum suferința, ea va deveni un vector al propriului echilibru. Dacă atitudinea umană față de suferință va fi una corectă, ea va duce la împăcarea cu sinele, ba, mai mult, va dinamiza viața însăși. Așadar, dincolo de temele de reflecție pe care profesorul le propune, *Tratat de metafizică* este o lecție de viață, el învățându-ne că omul trebuie să privească suferința nu ca pe un lucru negativ, ci să-i atribuie conotații pozitive, căci ea nu este de la Satan, ci de la Dumnezeu. Pe parcursul cursului, profesorul reia ideea că, deși face analogii biblice, el nu face teologie, ci metafizică, rolul acestor povestioare biblice fiind de a se face cât mai bine înțeles.

În Cartea lui Iov din Vechiul Testament se vorbește despre suferința pe care o are de îndurat personajul biblic, aceasta având o profundă dimensiune spirituală. Ea este urmarea unei dispute purtate între Satan și Dumnezeu, episod ce are loc în împărăția cerurilor. Cum Dumnezeu se mândrește cu neprihănitul și credinciosul Iov, Satan pretinde că devotamentul acestuia nu este un act gratuit, ci interesat, el durând atâta vreme cât Iov beneficiază de anumite satisfacții: o familie numeroasă și bogății imense. Pentru a-l convinge de contrariu pe Satan, Dumnezeu îi permite să se atingă de bunurile lui Iov, apoi de copii, apoi de sănătatea acestuia. Ca urmare, nenorocirea credinciosului nu este opera directă a lui Dumnezeu, ci este doar îngăduită de el, în sensul demonstrării devotamentului omului față de Creator.

Suferințele pe care le îndură Iov au scopul sublimării existenței sale, pentru îndreptarea ființei, în totalitatea sa, spre divinitate. Prin pierderea averii, Iov nu-i mai poate aduce jertfe materiale lui Dumnezeu, fiind obligat să treacă la un alt nivel de cinstire a Creatorului. Pierderea copiilor e o nouă treaptă urcată a Golgotei sale, suferința sa căpătând valențe profunde, provocând criza existențială declanșatoare a procesului transfigurator. Durerea extremă a fost necesară ieșirii din starea satisfacției inițiale, în care Divinitatea era doar o realitate exterioară și precedea spre aflarea lăuntrică și desăvârșită a lui Dumnezeu. El începe să conștientizeze că atât bucuria, cât și întristarea nu trebuie să-i stăpânească cugetul, ci prin ele el va încerca să dobândească fericirea dumnezeiască permanentă. Ultima lovitură a lui Satan, boala trupească, îl pregătește pe Iov pentru eliberarea totală din strânsorile pătimășe ale lumii înconjurătoare și pentru întâlnirea desăvârșită cu Dumnezeu. El atinge acel nivel al înțelegerii necesar pentru a-și înțelege noua stare, nu ca pe o consecință a păcatelor sale, ci ca pe o binecuvântare. Iov a învins ispitele lui Satan, își reprimăște bunurile pământești, nu la fel de multe ca cele date inițial, dar primește făgăduința „bunătăților nemărginite ale vieții veșnice” (Biblia 1988, Cartea lui Iov 3:4).

Vorbind despre suferință, Nae Ionescu înfățișează credința ca pe o virtute. I-ar fi fost mult mai greu să facă acest lucru adresându-se dintr-o ipostază specifică teologilor. Precizând clar, încă de la începutul discursului său, că el nu face teologie, ci metafizică, el nu a exclus din rândul celor interesați de cele expuse o serie de oameni în cazul cărora temele creștine nu reprezintă subiecte de reflecție. Procedând astfel, Nae Ionescu demonstrează că este un creștin adevărat, preocupat nu doar de sine, ci și de ceilalți, un bun pedagog, căci găsește calea optimă de a menține atenția cursanților, și, nu în ultimul rând, un bun psiholog, știind să influențeze sufletul omenesc.

Pe baza acestei povești biblice, profesorul le predă elevilor săi o valoroasă lecție despre esența vieții și sensul acesteia: suferința ia naștere și din maniera în care oamenii concep bucuria, astfel încât, dacă ea nu se materializează identic cu închipuirea fiecăruia, cu preconcepția noastră, tindem să spunem că suferim, căci lipsa plăcerii capătă în rațiunea umană chipul durerii. Desăvârșirea omului se naște atunci când el nu percepe bucuria ca pe un lucru predestinat, imaginat, visat, creat, ci ca pe o stare de plăcere, pe care și-o auto-crează, chiar și din suferință. Acest exercițiu e o presiune vitală găsirii propriului drum spre fericire. Dacă suferința nu ar exista,

omul nu ar fi nevoit să încerce să o elimine, în scopul căutării bucuriei. Dacă, însă, omul acceptă existența suferinței, privind-o ca pe un element constitutiv al Creației, el va fi capabil de împăcare, punct de plecare obligatoriu spre regăsirea stării de bine.

În accepțiunea lui Nicolae Ionescu, conceptul teologic potrivit căruia cei ce suferă aici vor fi fericiți în lumea de apoi, idee regăsită în Predica de pe munte, în conținutul Ferișirilor (Matei 5:1-12), nu este o poziție metafizică. Chiar dacă se autodefiniște drept creștin și crede în viața de după moarte și în reînviere, el caută, referitor la această problemă, un alt sens. Din prisma metafizicii, viața viitoare se întâmplă tot pe pământ. Ea este doar ceea ce se petrece într-un alt plan, nu vine după încheierea unei vieți fizice. Trecerea în această nouă dimensiune, așadar dobândirea vieții veșnice, are ca necesară condiție înțelegerea corectă a stării de suferință. Din această perspectivă, viața veșnică poate fi primită de oricine, indiferent de rang, nivel de inteligență sau stare materială, cizmar sau doctor în filozofie. Condiția unică este capacitatea omului de a urca această treaptă a înțelegerii.

Chiar dacă problemele de metafizică sunt trăite în mod particular de fiecare ființă umană, ele nu sunt determinate de cantitatea de cunoștințe dobândite, de cultura oamenilor. Pentru a justifica această afirmație, marele gânditor aduce în discuție o înmormântare la care a participat și în cadrul căreia a observat că țărani prezenți nu veniseră cu lumânări galbene, ca la Prohodul din Vinerea patimilor, ci cu unele albe, așa cum se vine la Înviere. Întâmplarea relatată capătă înțelesuri profunde în concepția profesorului, fiind oglindirea unor trăiri dincolo de realitatea imediat înconjurătoare și o expresie a transcendenței. În situația prezentată, durerea este cea care valorifică, lărgiște orizontul, crește setea de mântuire, conducând la împlinire.

În încheierea cursului său, Nicolae Ionescu concluzionează că, deși nu este singura cale de atingere a desăvârșirii, suferința e la îndemâna oricui, iar direcționată corespunzător, conduce în mod indubitabil spre împlinire, aceasta realizându-se, bineînțeles, doar în direcția lui Dumnezeu. Afirmația vine, dintr-o anumită perspectivă, în contradicție cu cea potrivit căreia el nu se declară teolog, căci o persoană care vorbește despre Dumnezeu în maniera în care o face filosoful nu poate fi decât una care își dorește să Îl descopere, ba, mai mult, îi educă și pe alții în sensul gășirii căii drepte. Această contradicție are rolul de incita atenția cititorului, de a nu-i pierde din vedere pe atei, de a încerca să-i convingă, indirect și cu argumente logice, de existența Mântuitorului și de sensul corect al vieții umane.

Deși pleacă de la o temă biblică, pe baza căreia își construiește întregul discurs metafizic, există contradicții evidente între ideile expuse de Nae Ionescu și cele regăsite în Biblie sau înrădăcinate de veacuri în rândul creștinilor. Una dintre aceste discordanțe este cea cu privire la existența vieții veșnice, care succede vieții pământești. Dacă una din ideile centrale enunțate în *Tratat de metafizică* este că nu există viață după moarte și că răsplata faptelor noastre are loc în această viață, Noul Testament precizează: „Ferișii cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor” și „Ferișii cei ce plâng, că accia se vor mângâia” (Mat. 5:3-4). O altă contradicție, nu la fel de direct creionată, este cea referitoare la legătura existentă între suferință și

mântuire. Dacă cursul predat de filosof studenților reliefează ideea potrivit căreia doar dacă suferi poți atinge acel nivel al înțelegerii necesar regândirii traiectoriei vieții tale, în direcția întâlnirii cu Dumnezeu, în rândul creștinilor există convingerea că Dumnezeu îl ceartă doar pe cel pe care îl iubește, îi dă o cruce grea de cărat doar celui pe care îl crede în stare să o poarte. Ca urmare, în primul caz, mântuirea putea fi atinsă de fiecare, în al doilea caz, doar de cei aleși încă de la bun început de către Dumnezeu.

Suferința apare pe tot parcursul cursului ca o stare desfășurată pe coordonate diferite, în funcție de structura internă a fiecărui individ, de trăsăturile sale de caracter, de educație, credință, mediu. Întrucât ea este supusă subiectivității, căpătând valențe diametral opuse în funcție de individ, este impetuos necesar să ne autoeducăm în sensul gestionării ei corecte, al minimalizării efectelor sale distructive, ba chiar al valorificării pozitive. În calitate de pedagog, îndrăznesc să afirm că, dacă autoeducarea nu poate fi specifică decât omului matur, ar fi necesar să se acorde atenție educării, în sensul conștientizării timpurii a efectelor suferinței și al dobândirii unei atitudini corecte față de aceasta. Într-o societate în care religia a ajuns o disciplină opțională, responsabilitatea îndrumării copiilor în direcția depășirii episoadelor de suferință revine fiecărui cadru didactic, nu doar celor care predau Religia. Orele de Dirigenție, de Consiliere și suport educațional, de Dezvoltare personală, chiar și cele de Comunicare în limba română pot fi fructificate în acest sens. O educație corectă cu privire la problematica suferinței nu este un scop în sine, ci reprezintă și un mijloc de a înlătura factori care pot influența succesul școlar. Perceperea suferinței ca pe factor episodic, gestionabil, stimulat și însușirea unor tehnici de depășire a unor episoade de acest gen se constituie în competențe de viață necesare viitorilor adulți și pe care școala este datoare să le formeze.

Autodefinind un mod românesc de a fi, de a vedea lumea și de a valorifica existența românească în univers, asemenea marelui Titu Maiorescu în secolul anterior, Nae Ionescu a descoperit și modelat câteva dintre cele mai mari spirite ale culturii românești. De-a lungul vieții sale, a adunat în jurul său o serie de membri marcantă ai perioadei interbelice, precum Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Mihail Sebastian, Emil Cioran, Vasile Moiescu sau George Murnu. Profesorul Nae Ionescu a fost considerat figura centrală a unei epoci și a unei generații despre care s-a scris la extreme.

Bibliografie

- Băncilă, Vasile, *Nicolae Ionescu, un cavaler prestant al spiritului*, București, Editura Comunicare.ro, 2011.
- Biblia sau Sfânta Scriptură* tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1988.
- Chiachir, Dan, *Gânduri despre Nae Ionescu*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001.
- Ionescu, Nae, *Tratat de metafizică*, București, Editura Roza Vânturilor, 1999.
- Ionescu, Nae, *Drumurile destinului românesc*, București, Editura Vremea, 2011.
- Ionescu, Nae, *Filosofia religiei*, București, Editura Semne, 2009.